

UN ALTRE MÓN -NO IMPERIAL- ÉS POSSIBLE

EMIR SADER

São Paulo

L'ocupació del cor de l'Orient Mitjà per les tropes dels EUA i la destrucció de museus i biblioteques que testificaven no sols el naixement d'una de les civilitzacions més importants de la història de la humanitat, sinó també el sorgiment d'un dels més transcendents descobriments de l'espècie humana - l'escriptura- testimonien el sorgiment o ressorgiment d'una nova modalitat d'imperialisme.

La dominació per part de les grans potències sobre aquelles que estan a la perifèria del capitalisme data de quan es va instal·lar el tipus de societat fundada en el lucre i en l'explotació del treball aliè. Inicialment fou el que es va anomenar colonialisme. Potències com Anglaterra, França, Espanya, Portugal ocupaven aquests països i regions del món menys desenvolupades o menys preparades militarment- i les explotaven per al seu propi enriquiment i desenvolupament. Anglaterra, per exemple, va destruir la indústria tèxtil d'Índia, va transferir la tecnologia per a la metròpoli colonial, va passar a produir teixits i a vendre'ls a la pròpia Índia. Tot això garantit per l'ocupació i la dominació militar de la colònia. Així va ocórrer també a Amèrica Llatina, on, utilitzant el treball esclau, van explotar les riqueses de tots els països del nostre Continent, per enriquir a les potències colonitzadores europees.

Al final del segle XIX el món ja estava totalment repartit entre les grans potències colonials, que fins i tot es van asseure a la taula a Berlín i com es pot veure en el mapa d'Àfrica- van dividir el Continent i se'l van repartir amb un regle. A partir de llavors, cadascuna d'aquestes potències només podria expandir-se prenent territoris d'altres potències.

Va ser en aquest moment quan el capitalisme va passar de la seva fase d'explotació colonial a la fase imperialista. Lenin va constatar aquesta transformació i va alertar que s'entrava en una època de grans conflictes entre les potències imperialistes, que guerrejarien entre si. Això va ser el que va ocórrer en la primera i en la segona guerra mundial. Les majors massacres de la història de la humanitat es van donar als països que es consideraven els més civilitzats, i que dominaven el

món, en la seva lluita per prendre's colònies uns dels altres. Van ser guerres interimperialistes, encara que la major part dels que van morir als camps de batalla eren treballadors, portats per les seves burgesies com a carn de canó per lluitar pels interessos expansionistes de les grans empreses imperialistes.

La dominació imperialista que caracteritza la forma de dominació nord-americana es du a terme principalment a través de l'explotació econòmica, que pot conviure amb Estats nacionals independents. Aquest va ser uns dels avantatges de la dominació nord-americana i un dels factors que els van permetre desplaçar Anglaterra i assumir l'hegemonia en el món imperialista al llarg del segle XX i en aquest començament del XXI.

Però la dominació imperial nord-americana mai no va estalviar les intervencions militars, principalment quan hi havia governs que s'oposaven a les seves formes d'imposició dels seus interessos. Països com Guatemala, República Dominicana, Cuba, Haití, Nicaragua, El Salvador, Panamà entre altres, van ser envaïts diverses vegades per garantir l'interès de les empreses nord-americanes de continuar explotant el poble d'aquests països i els seus recursos naturals. Altres vegades la intervenció nord-americana es feia a través dels seus aliats locals, com quan va patrocinar cops militars com els realitzats a Brasil, a Bolívia, a Uruguai, Xile, Argentina on la participació dels governs dels EUA va quedar clarament comprovada per investigacions dutes a terme pel propi Congrés nord-americà. Avui mateix, un exsecretari d'Estat nord-americà, Henry Kissinger, no pot viatjar a diverses regions del món, per l'existència d'ordres de presó o cites judicials perquè testimonii davant els tribunals sobre els genocidis en què els EUA van tenir participació activa, com van ser els de Vietnam, Xile, Timor Est o Argentina

No obstant això, les intervencions nord-americanes, encara que en alguns casos van durar molt temps, no eren la norma, i a partir d'un cert moment van passar a ser limitades en el temps i a actuar molt més a través d'aliats locals. Va ser a partir de la fi de la bipolaritat

mundial i de l'emergència dels EUA com a única superpotència mundial quan les formes d'actuació nord-americana anaren canviant i tornaren a assumir aspectes de dominació colonial, i també formes específicament imperialistes.

Abans fins i tot dels atemptats del setembre del 2001, els EUA ja havien dirigit la primera guerra contra Iraq i la guerra contra Iugoslàvia, aprofitant-se de la situació d'única superpotència. Quan van poder, van obtenir el suport de l'ONU, com en el cas de la primera guerra contra Iraq. Quan no el van aconseguir, van actuar en nom de l'OTAN, com en el cas de la guerra contra Iugoslàvia. Quan es veuen sols, actuen amb els seus aliats incondicionals, com Anglaterra i Espanya, en la segona guerra contra Iraq. O bé actuen pel seu compte, com en la guerra contra Afganistan.

La nova doctrina militar nord-americana busca legitimar aquestes accions donant per descomptat que diverses zones del món no tenen condicions d'autogovernar-se i que necessiten per tant ser tutelades des de fora. Serien els casos d'Afganistan, Iraq i, eventualment, altres països que el govern dels EUA així ho jutgi. Aquests països requereixen la intervenció constant d'un imperi -en aquest cas, tingut per «imperi del bé»- que els rescati de la situació. Aquesta possibilitat es basa en la inqüestionada superioritat militar dels EUA, que passa a funcionar com a argument, i transforma la força en un instrument obert de dominació.

Els EUA releguen d'aquesta manera a un segon pla els seus, fins ara, instruments de dominació ideològica, basant la seva acció prioritàriament en el poder militar. Els valors de la societat nord-americana continuen sent difosos per la poderosa màquina informativa i d'entreteniment disseminada per tot el món, però l'acció unilateral que el govern dels EUA s'apropia necessita independència d'actuació, sense aprovació tan sols dels seus aliats. La imposició de la forma nord-americana de viure passa a ser vehiculada a punta de baioneta.

D'altra banda, el dret d'intervenció unilateral que la nova doctrina nord-americana reclama i -que posa obertament en pràctica en la segona guerra contra Iraq- impedeix l'existència de qualsevol legalitat i institució internacional que pugui regir les relacions entre els països, perquè l'acció unilateral defineix un poder autònom de qui tingui la força per fer-ho, independentment de qualsevol legitimitat internacional.

L'ocupació d'Iraq defineix una nova forma d'imperialisme (o que alguns anomenen

«neoliberalisme»). Els EUA han envaït i s'han establert en el cor de l'Orient Mitjà, pretenent exportar a una civilització molt diferent de la seva els seus valors i maneres de vida, començant per l'economia de mercat i el liberalisme polític. Pretén així un objectiu que Occident mai abans no havia intentat, en un projecte de transformació civilitzadora de proporcions tan descomunals que, si és portat seriosament fins a les seves últimes conseqüències, significarà fins i tot cristianitzar el conjunt de la regió, atacant les profundes creences musulmanes d'allí.

El govern Bush pretén realitzar a Orient Mitjà un projecte semblant al que pretén haver realitzat al Japó. Aquest país va ser derrotat en la segona guerra mundial -fins i tot amb les bombes atòmiques sobre Hiroshima i Nagasaki-, i s'hi van imposar transformacions econòmiques i socials durant els anys d'ocupació nord-americana que van fer de Japó un aliat dels EUA, com a nova potència econòmica capitalista.

Per a això s'han instal·lat a Iraq, i no en sortiran gaire aviat. Els EUA tenen les seves tropes pràcticament assetjant Iran, Aràbia Saudita, Síria i Jordània, i ja no necessiten aliats com Turquia per a una nova intervenció militar, ja que poden sortir d'Iraq a noves agressions a altres països. La pròpia ocupació d'Iraq serveix com a advertència de fins on els EUA estan disposats a actuar en la posada en pràctica de la seva nova doctrina i del seu projecte d'exportació de la seva manera de viure.

Fins Cuba mateix passa a córrer nous riscos, amb l'ambaixador dels EUA a Dominicana advertint que Cuba ha de treure conseqüències de la invasió d'Iraq, ja que pot ser un dels pròxims blancs de la nova ofensiva militar nord-americana. Sabent que Bush va acabar sortint victoriós en les fraudulentes eleccions nord-americanes pels vots cubans de Florida, i que el seu germà va aconseguir reelegir-se comptant igualment amb el suport d'aquests sectors de la ultradreta, podem argumentar la dependència del govern nord-americà respecte als grups més radicals de l'exili cubà als EUA, i de com això eleva el risc d'una nova aventura militar contra Cuba.

El cert és que el món ha entrat en una nova fase de turbulència, en la qual es combinen perillosament recessió econòmica i agressivitat militar imperial. Un nou imperialisme assola el món i col·loca el tema de la lluita contra la guerra i per una pau duradora i justa com una condició fonamental perquè un altre món sigui possible.